

ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ
ПІВНІЧНО-СХІДНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР НАН УКРАЇНИ І МОН УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОНСОРЦІУМ
ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КАРЛСРУЕ (НІМЕЧЧИНА)
ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ»

**Інтелектуальний потенціал суспільства
в умовах перманентних соціальних змін:
шляхи збереження й розвитку**

(ДР № 0117U005126)

МАТЕРІАЛИ
XXIII МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ТА ВИКЛАДАЧ:
ЗМІНИ ВЕКТОРІВ ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ**

**Харків
7 лютого 2025 р.**

Редакційна колегія:

Астахова К. В.	д-р іст. наук (голов. ред.)
Астахова В. І.	д-р іст. наук
Зверко Т. В.	канд. соціол. наук
Іванова О. А.	канд. екон. наук
Козиренко В. П.	канд. техн. наук
Компанієць В. В.	д-р екон. наук
Михайлова Л. В.	канд. філол. наук
Михайльова К. Г.	д-р соціол. наук
Яременко О. Л.	д-р екон. наук

Індексується Міжнародною наукометричною базою даних Index Copernicus

Н15 **Навчальний** заклад та викладач: зміни векторів взаємозалежності : матеріали XXIII Міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 7 лют. 2025 р. / Ін-т вищої освіти НАПН України, Харк. гуманітарний ун-т «Нар. укр. акад.» [та ін. ; редкол.: К. В. Астахова (голов. ред.) та ін.]. – Харків: Вид-во НУА, 2025. – 256 с. – (Інтелектуальний потенціал суспільства в умовах перманентних соціальних змін: шляхи збереження й розвитку).

Збірник містить матеріали XXIII Міжнародної науково-практичної конференції «Навчальний заклад та викладач: зміни векторів взаємозалежності» (7 лютого 2025 року, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»). Тези присвячено питанням зміни векторів взаємозалежності навчального закладу та викладача в сучасній освіті. Аналізуються стратегічні зміни взаємовідносин ключових гравців сучасного освітнього поля, умови розвитку і завдання сучасної освітньої кадрової політики, проблеми збереження та трансляції академічного етосу в умовах кардинальних змін викладацької спільноти, варіанти трансформації стосунків закладів освіти та викладачів через розвиток штучного інтелекту і тотальну цифровізацію.

УДК 378.4+378.091.12(043.2)

INSTITUTE OF HIGHER EDUCATION NAES OF UKRAINE
NORTH-EASTERN RESEARCH CENTRE OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
OF UKRAINE AND MOS OF UKRAINE
KHARKIV UNIVERSITY CONSORTIUM
KHARKIV ACADEMY OF CONTINUING EDUCATION
PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF KARLSRUHE (GERMANY)
KHARKIV UNIVERSITY OF HUMANITIES
“PEOPLE’S UKRAINIAN ACADEMY”

**Intellectual Potential of Society in the Context
of Permanent Social Changes:
Ways of Retaining and Development**

(ДР № 0117U005126)

PROCEEDINGS
OF THE ANNUAL XXIII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

**EDUCATIONAL INSTITUTIONS AND
THE TEACHING STAFF:
SHIFTING THE VECTORS OF
INTERDEPENDENCE**

**Kharkiv
7 February 2025**

Editorial board:

Astakhova K. V.	Dr.Sc. (History) (editor in chief)
Astakhova V. I.	Dr.Sc. (History)
Zverko T. V.	Ph.D. (Sociology)
Ivanova O. A.	Ph.D. (Economics)
Kozyrenko V. P.	Ph.D. (Technical)
Kompaniets V. V.	Dr. Sc. (Economics)
Mikhailova L. V.	Ph.D. (Philology)
Mykhaylyova K. G.	Dr.Sc. (Sociology)
Yaremenko O. L.	Dr. Sc. (Economics)

Copernicus Indexed

Educational institutions and the teaching staff: shifting the vectors of the interdependence : the Proceedings of the XXIII International Scientific and Practical Conference, Kharkiv, 7th February 2025 / Institute of Higher Education of the National Acad. of Educational Sciences of Ukraine, Kharkiv Univ. of Humanities "People's Ukrainian Acad." [et al. ; editorial board.: K. V. Astakhova (ed. in chief) et al.]. – Kharkiv : PUA Publ., 2025. – 256 p. – (Intellectual Potential of Society in the Context of Permanent Social Changes: Ways of Retaining and Development).

The collection contains the materials of the XXIII International Scientific and Practical Conference "Educational Institutions and the Teaching Staff: Shifting the Vectors of Interdependence" devoted to changes in the vectors of interdependence of educational institutions and the teaching staff in modern education. Strategic changes in the relationships of key players in the education field, conditions for development and tasks of educational personnel policy, issues of preserving and communicating the academic ethos, transformation options for the relationships between educational institutions and the teaching staff in response to the development of artificial intelligence and total digitalization are analyzed.

UDC 378.4+378.091.12(043.2)

Panchenko Dmytro. Scientific-methodological council as a tool for communication between the lecturer and the university.

The article examines the Scientific-Methodical Council as a key form of communication between university faculty and administration. It analyzes its main functions, including curriculum development, the implementation of innovative technologies, professional development of faculty members, and ensuring the quality of the educational process. Special attention is given to the principles of organization and criteria for assessing the effectiveness of the Council's work. The advantages of faculty participation in council activities, motivation mechanisms, challenges, and optimization opportunities are described. The focus is placed on the importance of using modern technologies and the possibility of organizing council activities in an online format. The article provides practical recommendations for improving the efficiency of the Council, creating favorable conditions for communication and professional development of faculty members. The conclusions highlight the role of the Scientific-Methodical Council in strengthening the university's academic ecosystem through the integration of innovations and the enhancement of educational processes.

Key words: scientific-methodical council, educational process, university, faculty member, communication, education, learning process, innovations, professional development, university administration, scientific-methodical work.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14766813>

О. В. Писарчук

**ВПЛИВ СТРУКТУРИ ФІНАНСУВАННЯ ЗВО
НА ТРАНСФОРМАЦІЮ ОСВІТИ**

Сучасна економіка України, яка формується під впливом глобалізаційних процесів, цифровізації та переходу до економіки знань, справляє багатогранний вплив на систему вищої освіти, визначаючи її стратегічні напрями розвитку, структуру та функціональну динаміку. Цей вплив проявляється як у трансформації освітніх програм і підходів до підготовки фахівців, так і в адаптації самої системи освіти до нових соціально-економічних викликів.

Поступово центральне місце в економічній структурі України займає економіка знань, яка висуває високі вимоги до якості людського капіталу. Це змушує заклади вищої освіти переорієнтовувати свої освітні програми на розвиток інноваційних компетенцій, здатності до критичного мислення, творчості та адаптивності [1]. Водночас зростає потреба у підготовці фахівців у таких сферах, як інформаційні технології, біотехнології, інженерія та інші галузі, що визначають конкурентоспроможність держави.

З іншого боку, цифрова трансформація економіки стимулює університети до впровадження у навчальний процес нових технологій, застосування сучасних методик, таких як дистанційне навчання, платформи онлайн-освіти та інструменти штучного інтелекту. Ці зміни, з одного боку, розширюють доступ до якісної освіти, а з іншого – створюють нові виклики, пов'язані з цифровою нерівністю, обмеженістю ресурсів для технічного забезпечення та необхідністю підвищення цифрової грамотності викладачів і студентів.

Дедалі, все більшого значення набуває таке поняття як економіка вражень, що в умовах глобальної конкуренції за увагу споживачів, впливає на репутаційну складову діяльності закладів вищої освіти. Університети змушені інтегрувати принципи створення позитивного досвіду студентів, модернізуючи освітнє середовище, покращуючи інфраструктуру та впроваджуючи інноваційні методи навчання, які б були орієнтовані, в тому числі, і на враження, відповідали очікуванням сучасної молоді.

З іншого боку, економіка України та потенціал її розвитку залишається залежною від традиційних галузей, таких як аграрний сектор і промисловість, а це висуває вимогу до системи освіти зберігати баланс між підготовкою фахівців для інноваційних галузей і забезпеченням кадрів для базових секторів економіки. Як справедливо зазначено в дослідженні Пономаренка В. С.

в [2], це потребує ефективного державного регулювання, оптимізації обсягів державного замовлення та забезпечення фінансової стійкості університетів.

Структура підготовки фахівців за спеціальностями в системі вищої освіти України значною мірою формується під впливом індивідуальних пріоритетів і вибору, який здійснюють абітурієнти або їхні батьки під час визначення майбутнього професійного напрямку. Цей вибір нерідко базується на суб'єктивних чинниках, зокрема на уявленнях про престижність професії, перспективи кар'єрного зростання та соціального статусу, а також на емоційних компонентах, на особистих уявленнях та певних враженнях.

В умовах зростаючого впливу економіки вражень на всі аспекти суспільного життя, включно з освітньою сферою, заклади вищої освіти стикаються з необхідністю адаптації до нових реалій. Зокрема, вони змушені враховувати зміни у поведінкових моделях молоді, які дедалі частіше обирають спеціальності, орієнтуючись на емоційний резонанс, маркетингові стратегії університетів та популяризацію певних професій у медіапросторі, а не на реальні потреби ринку праці чи стратегічні пріоритети держави. В довгостроковому періоді орієнтир лише на фактор популярності певних спеціальностей серед молоді матиме серйозні негативні наслідки для держави в цілому, і це входить в протиріччя з одним із стратегічних завдань системи вищої освіти держави.

Це обумовлює потребу у трансформації підходів до управління системою вищої освіти. ЗВО мають розробляти й реалізовувати стратегії, які не лише відповідатимуть очікуванням абітурієнтів, але й сприятимуть вирішенню проблеми дисбалансу між попитом і пропозицією на ринку праці [2]. Це передбачає інтеграцію інструментів економіки вражень, таких як створення унікального студентського досвіду, модернізація освітнього середовища та активна комунікація із суспільством, із одночасним підвищенням якості освітніх послуг і забезпеченням відповідності підготовки фахівців стратегічним потребам держави.

Аналіз функціонування закладів вищої освіти України виявив наявність суттєвих відмінностей у рівні, динаміці та ефективності впровадження трансформаційних процесів, що відповідають сучасним викликам і вимогам [3]. Попри об'єктивну необхідність адаптації до нових соціально-економічних реалій, зумовлених як внутрішніми, так і глобальними тенденціями, темпи та глибина трансформацій суттєво варіюються між різними закладами.

Зокрема, спостерігається значна диспропорція у підходах до модернізації освітнього середовища, впровадження інноваційних методик навчання, цифровізації освітніх процесів та інтеграції інструментів економіки вражень. У той час як деякі університети демонструють високий рівень активності, адаптуючи свої освітні стратегії до сучасних вимог, інші суттєво відстають, обмежуючись лише формальними змінами або взагалі уникаючи системних перетворень. Більш того, існують заклади, у яких трансформаційні процеси фактично не розпочато, що ставить під сумнів їхню здатність забезпечувати якісну підготовку фахівців, адаптовану до потреб ринку праці та стратегічних пріоритетів держави.

Ефективність модернізації освітнього середовища та впровадження інструментарію економіки вражень у ЗВО значно варіюється і залежить від низки факторів, які визначають їхні можливості адаптуватися до сучасних викликів. Виявлено та систематизовано фактори, які чинять вплив на появу зазначених диспропорцій. Однією з найбільш значущих груп факторів визначено групу факторів, які пов'язано із фінансуванням. Насамперед, це обумовлено рівнем фінансового забезпечення ЗВО, оскільки трансформація освітнього середовища вимагає значних інвестицій у цифрову інфраструктуру, модернізацію матеріально-технічної бази та впровадження інноваційних технологій навчання [4].

Здійснення освітньої діяльності ЗВО здійснюється за рахунок коштів загального фонду, а саме за рахунок коштів державного або місцевого бюджетів, та за рахунок спеціального фонду, тобто за рахунок коштів фізичних та юридичних осіб [5]. Структура співвідношення часток загального та спеціального фондів суттєво різниці між певними закладами, навіть в межах єдиного підпорядкування Міністерству освіти і науки України.

Співвідношення часток загального та спеціального фондів у фінансуванні ЗВО України істотно впливає на інші групи факторів трансформаційних змін, а саме на активність, зацікавленість і мотивацію керівництва щодо впровадження змін, а також на необхідність таких трансформацій. ЗВО, у яких частка загального фонду є домінуючою, зазвичай орієнтовані на виконання державних замовлень та забезпечення стабільного функціонування відповідно до регуляторних вимог. У таких закладах потреба в модернізації може бути обмеженою, якщо ці зміни не є обов'язковими в рамках державної політики або не супроводжуються додатковими фінансовими стимулами. Аналогічний ефект отримуємо, коли така висока частка фінансування є відносно стабільною протягом різних періодів.

Навпаки, у ЗВО, де значну частку фінансування становить спеціальний фонд, сформований за рахунок контрактної форми навчання, мотивація до змін може бути вищою. Це обумовлено конкуренцією за абітурієнтів, яка спонукає керівництво таких закладів до покращення якості освітніх послуг, оновлення інфраструктури, впровадження інноваційних підходів до навчання та створення більш привабливого освітнього середовища. У цьому випадку керівництво ЗВО розглядає модернізацію як необхідний інструмент для забезпечення фінансової стабільності та підвищення конкурентоспроможності на освітньому ринку.

Важливим є й те, що ЗВО із різним співвідношенням загального та спеціального фондів по-різному реагують на виклики зовнішнього середовища. Заклади з високою часткою спеціального фонду більшою мірою залежать від змін у демографічній ситуації, попиту на певні спеціальності та платоспроможності населення. Це зумовлює їхню активну участь у розробці та впровадженні стратегій розвитку, орієнтованих на залучення студентів, а також на залучення альтернативних джерел фінансування.

В межах системи освіти в цілому, таке коливання частки коштів, які отримано від фізичних та юридичних осіб як плата за отримані освітні послуги, та частки бюджетних коштів [3], становитиме від 0% до 100 %. Приватні заклади освіти не отримують фінансових ресурсів з бюджетів різних рівнів, проте є державні заклади вищої освіти, діяльність яких повністю фінансується бюджетним коштом, як, наприклад військові.

Аналіз функціонування закладів вищої освіти в Україні дозволив виявити феномен, за якого окремі університети, що характеризуються високою часткою бюджетного фінансування, тобто суттєвим домінуванням загального фонду над спеціальним, демонструють низьку динаміку у впровадженні модернізаційних процесів. Ця тенденція, яка простежується протягом кількох звітних періодів, супроводжується зниженням показників ефективності діяльності, погіршенням якості освітніх послуг та посиленням дисбалансу між змістом освітнього процесу і сучасними вимогами ринку праці та економіки в цілому.

Зазначений феномен свідчить про інерційність таких ЗВО у реагуванні на зовнішні виклики, що може бути зумовлено відсутністю достатніх стимулів для змін в умовах гарантованого бюджетного фінансування. Висока частка державного забезпечення, яка формує основу фінансової стабільності таких закладів, з одного боку, мінімізує ризики їхньої діяльності, але, з іншого боку, знижує мотивацію до адаптації освітніх програм, удосконалення інфраструктури та впровадження інновацій.

У результаті, такі ЗВО втрачають конкурентоспроможність, що проявляється у невідповідності підготовки випускників сучасним вимогам економіки знань, цифрової трансформації та ринку праці. Це підкреслює необхідність розробки механізмів стимулювання інституційних змін у таких закладах, орієнтованих на підвищення якості освіти та адаптацію до динамічних змін зовнішнього середовища.

Список бібліографічних посилань

1. Кремень, В.Г., Луговий, В.І. та Топузов О.М. (2021). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні* [online]. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 384 с. Available at: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua> [Accessed 30 November 2024].

2. Ponomarenko, V. (2021). *Some problems of the education system in Ukraine: analytics* [online]. Kharkiv : PC Technology Centre, 172 p. Available at: <http://doi.org/10.15587/978-617-7319-35-0> [Accessed 29 November 2024].
3. Pysarchuk, O. (2021). Analysis of the higher education institutions network and the problem of its financing. *Economics of Development*, [online] 20 (3), pp. 25–39. Available at: [https://doi.org/10.57111/econ.20\(3\).2021.25-39](https://doi.org/10.57111/econ.20(3).2021.25-39) [Accessed 29 November 2024].
4. Гейко, Л. М., Кузнєцова, М. А. (2023). Проблеми фінансування вищої освіти в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, [online] 9. Available at: doi: 10.54929/2786-5738-2023-9-03-02 [Accessed 12 December 2024].
5. Чернега, В. (2023). Фінансове забезпечення закладів вищої освіти як інструмент соціально-економічного розвитку країни. *Економіка та суспільство*, [online] 47. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-81> [Accessed 05 December 2024].

References

1. Kremen, V.H., Luhovyi, V.I. and Topuzov, O.M. (2021) *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini* [National report on the state and prospects of education development in Ukraine] [online]. Kyiv: KONVI PRINT, 384 c. Available at: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua> [Accessed 30 November 2024].
2. Ponomarenko, V. (2021). *Some problems of the education system in Ukraine: analytics* [online]. Kharkiv: PC Technology Centre, 172 p. Available at: <http://doi.org/10.15587/978-617-7319-35-0> [Accessed 29 November 2024].
3. Pysarchuk, O. (2021). Analysis of the higher education institutions network and the problem of its financing. *Economics of Development*, [online] 20 (3), pp. 25–39. Available at: [https://doi.org/10.57111/econ.20\(3\).2021.25-39](https://doi.org/10.57111/econ.20(3).2021.25-39) [Accessed 29 November 2024].
4. Geiko, L. M., Kuznetsova, M. A. (2023). Problemy finansuvannia vyshchoi osvity v Ukraini [Problems of Financing Higher Education in Ukraine]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia* [Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management], [online] 9. Available at: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-03-02> [Accessed 12 December 2024].
5. Cherneha, V. (2023). Finansove zabezpechennia zakladiv vyshchoi osvity yak instrument sotsialno-ekonomichnoho rozvytku krainy [Financial support of institutions of higher education as a tool of socio-economic development of the country]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and Society], [online] 47. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-81> [Accessed 05 December 2024].

Писарчук Оксана Володимирівна. Вплив структури фінансування ЗВО на трансформацію освіти.

У роботі досліджено вплив структури фінансування закладів вищої освіти (ЗВО) України на їхню здатність адаптуватися до сучасних економічних умов, зокрема до викликів, які висувають економіка знань, цифрова трансформація та економіка вражень. В роботі акцентовано увагу на ролі загального та спеціального фондів у забезпеченні фінансової стабільності ЗВО, а також на їхньому впливі на активність і мотивацію керівництва до впровадження модернізаційних процесів. Виявлено, що певна частка ЗВО з високою часткою бюджетного фінансування демонструють низькі темпи адаптації до сучасних викликів, що супроводжується погіршенням якості освіти, зниженням ефективності діяльності та посиленням розриву між освітнім процесом і вимогами ринку праці.

У статті систематизовано фактори, які впливають на здатність ЗВО впроваджувати трансформаційні зміни, зокрема фінансові ресурси, інфраструктурні можливості та залежність від демографічних і економічних чинників. Особливу увагу приділено феномену інерційності державних ЗВО із домінуючою часткою загального фонду, які, попри стабільне фінансування, не демонструють достатньої динаміки змін. Запропоновано механізми стимулювання модернізації таких закладів через впровадження інструментів економіки вражень, підвищення якості освітнього середовища та адаптацію освітніх програм до стратегічних потреб держави.

Результати дослідження сприяють розумінню впливу фінансової структури на ефективність функціонування ЗВО та формують основу для розробки політик, спрямованих на оптимізацію фінансування й забезпечення відповідності підготовки фахівців сучасним викликам економіки.

Ключові слова: економіка вражень, фінансування ЗВО, якість підготовки, вифрова економіка, вимоги до фахівців

Pysarchuk Oksana. The Impact of the woe funding structure on the transformation of education.

The paper examines the impact of the funding structure of higher education institutions (HEIs) in Ukraine on their ability to adapt to current economic conditions, in particular to the challenges posed by the knowledge economy, digital transformation, and the experience economy. The paper focuses on the role of general and special funds in ensuring the financial stability of higher education institutions, as well as their impact on the activity and motivation of management to implement modernization processes. It has been found that a certain share of higher education institutions with a high share of budget funding demonstrate a slow pace of adaptation to modern challenges, which is accompanied by a deterioration in the quality of education, a decrease in efficiency and a widening gap between the educational process and the requirements of the labor market.

The article systematizes the factors that affect the ability of higher education institutions to implement transformational changes, including financial resources, infrastructure capabilities, and dependence on demographic and economic factors. Particular attention is paid to the phenomenon of inertia of public HEIs with a dominant share of the general fund, which, despite stable funding, do not demonstrate sufficient dynamics of change. The author proposes mechanisms to stimulate the modernization of such institutions through the introduction of impression economy tools, improving the quality of the educational environment and adapting educational programs to the strategic needs of the state.

The results of the study contribute to understanding the impact of the financial structure on the efficiency of higher education institutions and form the basis for developing policies aimed at optimizing funding and ensuring that the training of specialists meets the current challenges of the economy.

Key words: impression economy, financing of higher education institutions, quality of training, vifa economy, requirements for specialists

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14766837>

В. С. Пономаренко

РОЛЬ ЕКОНОМІКИ ВРАЖЕНЬ У ФОРМУВАННІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Економіку вражень, яка у сучасному світі відіграє все більшу роль у соціальних, економічних та культурних процесах, характеризують з акцентом на створенні та комерціалізації емоційного досвіду, що стає одним із ключових факторів прийняття рішень у різних сферах людської діяльності. Однією зі специфічних особливостей стає те, що головна увага зосереджена не на товари чи послуги як таких, а на емоційних переживаннях, які вони викликають.

У контексті освіти та професійної орієнтації економіка вражень істотно впливає на вибір вступника щодо спеціальності підготовки та майбутньої професії. Завдяки активному застосуванню технологій маркетингу, соціальних медіа, візуалізації та інтерактивності створюються привабливі образи окремих професій і спеціальностей. Вибір спеціальності часто перестає бути раціональним рішенням, яке ґрунтується на реальних потребах ринку праці або індивідуальних здібностях вступника, і перетворюється на емоційно вмотивований процес. Це породжує зміщення акцентів у структурі підготовки фахівців, оскільки популярність певних спеціальностей може формуватися більше завдяки створенню привабливих візуально-емоційних образів, з одночасним нівелюванням акцентів на реальних проблемах, з якими будуть стикатись випускники певних спеціальностей. Маємо констатувати, що на сьогодні в Україні склалась ситуація невідповідності переліку найбільш популярних, найбільш привабливих серед вступників